

Svět bez mužů

Autor: Thomas F. Bertonneau

Propagační text na zadní přebálce brožovaného vydání románu Charlese Erica Mainea *World without Men* (Svět bez mužů) z dílny brakového (*pulp*) nakladatelství Ace za 35 centů knihu přirovnává k *1984* George Orwella a *Konci civilizace* Aldouse Huxleyho. Obyčejně a s přihlédnutím k žánru i strašlivě nepovedené obálce by byla očekávaná skepse zcela na místě. V daném případě – přestože za uměleckou úroveň *Orwellovy* či *Huxleyho* klasiky poněkud zaostává – si však Maineevo dílo zaslouží vyzvednout ze záplavy brožovaného braku 50. let, v neposlední řadě i proto, že jeho ideologická vize dystopie vychází z kritiky ne přímo komunismu ani technokracie, ale **feminismu**.

Maine rodící se hnutí své doby (tedy poválečného období) viděl jako odlidšťující a ničivou sílu, jež neomylně směřuje k totalitářství a snadno může společnost velice radikálním a nepřírozeným způsobem zdeformovat. Maine si byl vědom toho, že feminismus – tedy dogmatický sebeklam, že ženy jsou morálně a intelektuálně nadřazeny mužům – vyvozuje své základní premisy nikoliv z úcty, ale naopak nenávisti k přirozenému řádu; a bylo mu zjevné i to, že feminismus znamená fantazijní vzpouru proti sexuálnímu dimorfismu a tedy i

naprosté odvržení tradiční zděděné morálky.

Ve *Světě bez mužů* Maine označuje sexuální hédonismus, prosakování **pornografie** do mainstreamové kultury či stigmatizaci maskulinity za nevyhnutelné důsledky uskutečňování feministického programu. Půlstoletí vývoje od vydání šestákové brožované knížky při pohledu na společenský vývoj mnohonásobně ospravedlnilo autorovu pozoruhodnou předvídavost a jasnozřivost.

Jakkoliv se *Svět bez mužů* tak úplně nemůže rovnat *1984* nebo *Konci civilizace*, výborný vypravěč Maine předkládal čtenářům mnohem kvalitnější prózu než většina ostatních autorů z katalogu nakladatelství Ace. Maine skutečně ve struktuře svého vyprávění skládá hold přinejmenším jedné formálně modernistické technice, když progresivní biologickou a kulturní katastrofu ukazuje „na přeskáčku“, a čtenář si tak popisované události poskládá do správného chronologického pořadí sám. První část knihy „Muž“ se odehrává v 70. století, druhá – „Opice“ – koncem století 20. Třetí část „Dívka“ je zasazena asi 75 nebo 100 roků po té předchozí a čtvrtá „Patriarcha“ v neurčité vzdálené budoucnosti, ale před rokem 7000 n. l. (Přesnější datování umožňují zmínky o tom, že Kristus se narodil „před sedmi tisíci lety“). Poslední pátá část „Dítě“ se vrací do roku 7000 n.l. a sdílí jisté persony s „Mužem“. „Muž“, „Patriarcha“, „Dívka“ a „Dítě“ jsou tak rozvinutím dalekosáhlých následků událostí části „Opice“, která popisuje objev antikoncepční pilulky Sterilin a přitom se vydává na cestu svědomím farmaceuta-průkopníka, který ji vytvořil a velkopodnikatelky, která ji agresivně uvádí na trh.

I.

„Muž“ uvádí čtenáře do znepokojivě podivného světa, tím spíš, že jej jeho výlučně ženské obyvatelstvo s ortodoxním jistotou považuje za zcela normální. Na běžného čtenáře roku 1958 musela Maineova fiktivní budoucnost jistě působit nanejvýš šokujícím dojmem, přestože její hédonismus a konformismus vychází z předpovědi postupujícího převrácení morálky, jež najdeme už v Baudelairových „*Femmes damnées*“ (Prokleté ženy) a podstatně znatelněji pak v kritickém diskurzu Oswalda Spenglera a José Ortegy y Gassetta. V „Dítěti“ dogmatická autorita, označovaná jen jako „Paní“ (*Mistress*), v tajné řeči chruščovovského stříhu otevřeně promlouvá o tom, že monosexuální společnost byla schopná dosáhnout jisté „rovnováhy“ jedině v podobě „převrácené neurózy“. Co doktrína nazývá rovnováhou a co si úřady přejí zachovat, je však objektivní optikou spíše trvalou mizérií. Gynokracie [= vláda žen] udržuje *status quo* dílem také psychopolitickým kondicionováním svých občanek, tak aby nevnímaly nepřírozenost společnosti a z části také tvrdým dohledem policejního státu, který nemilosrdně hledá a ničí jakoukoliv nekonformitu, včetně zatýkání a poprav disidentů; společenství také přikazuje porody a pod eufemismem „smrtného příjmu“ zavádí eutanazii. Že svět „Muže“ a „Dítěte“ zřejmě šokuje čtenáře 21. století podstatně méně než původní obecnost knihy, je působivým dokladem Maineovy jasnozřivosti – a také naší okoralosti.

„Muž“ vypráví o objevu pod ledem Severního pólu tisíce let pohřbené rakety, v níž je nalezeno mrazem zachované tělo muže. Stát ho posílá do výzkumného zařízení v „Lonu“ (Londýn) na pitvu a zkoumání. Mainův vypravěč, Aubretia Dva Sedmnáct, pracuje jako

„tisková a administrativní referentka“ v „Úřadu pro psané slovo“. Coby poměrně vysoce postavená úřednice žije Aubretia hmotně zabezpečený, ale zcela regulovaný a úmorně rutinní život v systému ovládaném přísnou hierarchií manažerské elity. Referenti, přehrává si Aubretia v hlavě během příprav k odchodu do práce, „pozorným okem sledují plány a rozvrhy ohromné pracovní organizace“, fakticky ústředně plánované celosvětové společnosti.

Všudypřítomné a neustálé sledování státem je motivem, který se táhne celou Maineovou dystopickou vizí. Aubretii pak autor představuje jako typickou představitelku středního managementu totalitární lesbokracie: „Měřítkem své doby byla přiměřeně pohledná“, s „hladkou kůží, vyleštěnou do narůžověle bronzového lesku a bělmem očí zbarveným do zelena, které ostře kontrastovalo s průzračnou hnědí zorniček“.

Další detaily jen posilují dojem až panenkovské vyumělkovanosti a narcismu: „Stříbrný lak na jejich plochých, atrofovaných ňadrech se místy začínal odlupovat ale ... později toho dne si přece může zajít do střediska krásy a nechat si nanést lak nový“. Aubretia uvažovala nad tím, že „stříbrná je sice čistá, ale čas do času až příliš připomíná brnění“.

Její pracovní náplň – prověřování a schvalování zpráv určených pro veřejnou spotřebu – nabízí Maineovi příležitost podkrýt čtenářům další aspekty sociopolitického uspořádání fiktivní budoucí společnosti. Dopoledne Aubretia rozesílá různá oficiální vládní oznámení. Jedno z nich mluví o „dvouapůlprocentním nárůstu počtu živých partenogenetických porodů v průběhu následujících dvou let jako přípravě ke statistické revizi osobního smrtného daňového základu ve světle zlepšujících se hospodářských podmínek“. Aubretia ignoruje krutost implicitně přítomnou v byrokratickém jazyce. Z televizního pořadu „Femina Entertainment News“ se dozvídá, že „státní herečka Butterfly II se dnes večer objeví v dramatické videoinscenaci lásky dvou dospělých žen k mladé albínce“. I sama Aubretia udržuje poměr s albínskou milenkou Aquilegiou. Důraz kladený na albinismus v zábavním odvětví vychází ze sexuální jednostrannosti společnosti. **Při nepřítomnosti sexuálního dimorfismu se mohou základem alespoň jakéhosi vnímatelného erotického zájmu stát pouze nějaké jiné odlišnosti. Vzrušení však spočívá spíše na „rozsáhlé sumě erotického poznání“ a „fyzickém zaujetí“ než reálném „emočním spojení“.** Nevyslovená nepřítomnost opravdové emotivnosti v párovém životě doplňuje metaforu „brnění“ z popisu Aubretiina kosmetického vzhledu.

Aubretii si předvolají na „Oddělení fyziologie“ v jehož laboratořích „probíhal výzkum fyziologické podstaty partenogeneze“. V jeho rámci dochází i k „pitvám žen... které projevovaly za života příznaky odchýlení se od partenogenetické normy“. Hlavní cytoložka laboratoří Gallardia ukazuje Aubretii mužské tělo, nalezené v ledu uvězněné raketě. „Aubretia si uvědomila jistý groteskní detail“, načež „se jí jakoby sevřel žaludek a vnitřnosti se jí obrátily naruby“, zatímco „její racionální myšlení se zdráhalo přijmout nejjednodušší vysvětlení“ podívané před jejíma očima. Pouhý pohled na mužskou formu vyvolává v ženě s vymytým mozkiem záchvat pocitů chaosu a mdlob. Proto „nešel jaksi neurčitě děsivý obraz muže Aubretii z mysli po celý zbytek dne“. Přestože však maskulinní tělo připadlo Aubretii „cizí a vzdálené“ a přestože v ní vyvolávalo „jakýsi těžko popsatelný strach“, se znepokojivou vytrvalostí ukazovalo Aubretii „cosi... zásadního... co mělo význam nejen pro ni a Aquilegii...

ale i pro všechny ženy na světě“.

Jelikož jsou muži už přes pět tisíc let považováni za vyhynulé, označí Aubretia znepokojivý nálezný za nanejvýš mediálně významný. Její nadřízená, Paní informací, na to však má odlišný názor. Na celý příběh uvaluje embargo, což Aubretii dokonce ospravedlňuje prozrazením několika tajemství – jako by tak svou podřízenou zvala do důvěrného kruhu: navzdory oficiální verzi opečovávaného mýtu nebylo totiž vymizení mužů „náhlé“, ale jako říká Paní, „šlo o pomalý proces“ zapříčiněný podle ní za prvé tím, že „evoluce lidského druhu se zastavila“, čímž „přestala být sexuální variace nutná“. Zasáhla příroda se svým „uplatněním ekonomické nutnosti a eliminací mužského pohlaví“. S využitím pseudologiky, vypůjčené z marxistického výkladu dějin, Paní tvrdí, že „žena je očividně konečným produktem přírody“, zatímco muž byl pouze „vývojovým stadiem“. I když však „může pohlaví podle požadavků přírody vymizet,“ i tak „zůstává endokrinní struktura ženského těla nezměněná“. Všimněme si protichůdného užití termínu „příroda“: při mužské nepřítomnosti je třeba ženy, stále přirozeně na ně orientované, uměle „modifikovat“ k fixaci na ženy.

Aubretiina milenka Aquilegia si vykořenění své partnerky všímá a při zjišťování příčiny jejího neklidu se jí odhaluje coby tajný odpůrce režimu. „Quilly“ tak například Aubretii prozrazuje, že partenogeneze nebyla příhodnou evoluční inovací (jak tvrdila Paní), ale zoufalou technickou inovací. V rozporu s oficiálními prohlášeními jsou všechny porody dílem „vynucené partenogeneze“, při níž „je vajíčko uměle přinuceno k dělení a subdělení“. Quilly opravuje Aubretii, když se zmiňuje o „ženě jménem Krist“, která měla být jedním z prvních případů spontánního panenského těhotenství: „Krist byl muž“. Quilly také jejich společnost označuje za uzavřenou: „Vlastně nemáme žádnou osobní svobodu“ a „jsme ‚svobodné‘ jen do té míry, v jaké se podřídíme adaptačnímu syndromu“. Předvídá také, že až Aubretia následujícího dne přijde do práce, hlavní cytoložka Gallardia zmizí, převelena na jiné místo neznámo kam – a mužské tělo, oficiálně vykázané coby zničené, bude přemístěno do tajného zařízení v jiné části světa.

Tyto predikce se skutečně vyplňují, což dále prohlubuje Aubretiin pocit vnitřního zmatku. Když se Aubretia v návalu probuzeného svědomí, který z ní učiní disidentku, pokusí i přes pokyny z vyšších míst rozšířit informaci o nalezeném muži, její vysílání je automaticky zablokováno, okamžitě je zatčena tajnou policií a odeslána na mentální re-kondicionání.

II.

Čtenář se znovu s Aubretii, sužovanou záchvatem amnézie, setkává v „Birmu“ (Birmingham), kde své pracovní dny vyplňuje „kolacionováním a katalogizací vládních statistických záznamů“. Má také „novou přítelkyni“, tedy spíš erotickou známou, kterou mají čtenáři rychle a správně rozpoznat jako státem přidělený policejní dohled. Statistická data, s nimiž Aubretia pracuje, se zabývají „sociálními regulacemi“ a znepokojivě také „vybalancováním produktivity a potřeb“. Daří se jí přesvědčit sebe samou, že její předchozí pozice byla příliš stresující, a proto je pro ni toto snazší zaměstnání vítanou změnou. V osamělé meditaci ve svém novém bytě ji Maine nechává načrtnout si „jasný, logický a uspokojivý obraz“ v němž, jak praví poučka, se muž „stal překážkou moudrého a pokojného využívání přírodních sil ku

prospěchu svého druhu“, načež „přestal existovat... a příroda nám poskytla partenogenezi jako náhradu za překonaný reprodukční systém, který zmizel spolu s mužským pohlavím“. Přesto se ale stále najde pár aspektů „vědecké demokracie“, které ji nepřestávají znepokojoval. „Oddělení mortického příjmu – to jméno vyvolávalo v jejím srdci i myslí při každém nepříjemné mrazení“, jelikož fráze mortický příjem „byla jen jiným pojmenováním povinné eutanázie“.

Fakticky tak „má každý jednatel při narození pro stát určitou peněžní hodnotu“ – nebo, s brutální upřímností, byla „na hlavu každého vypsána cena“. Tuto svou hodnotu občané splácejí službou státu. Délka života je tedy „přímo úměrná produktivní kapacitě ženy“.

Aubretiina policejní milenka Valinia toto uspořádání hájí. „Neúspěšní“, vysvětluje Aubretii, „jsou ti pro nás a pro společnost nejméně užiteční: zahálčiví a líní lidé, zločinci, rozvraceči a agitátoři“. Touto argumentací chytře ztotožňuje užitečnost s ortodoxií, stejně jako to činí všechny sylogismy, za něž se diktatury tak rády schovávají při odůvodňování likvidace disidentů. Valinia následně Aubretii cynicky rozptýlí tím, že ji svede. Ve stavu postorgasmického fyzického uvolnění se Aubretia v duchu snaží přesvědčit o pravdivosti Valiniina vysvětlení: „Uvědomila si, že kontrola smrti není o nic méně logická než kontrola porodů – vždyť ve správně vybalancovaném státě musí být jejich fungování neoddělitelně spojené“. Na hlubší úrovni její duše však i nadále zuří nepokoj. Zjevení Aquilegiina dvojčete (které se za ni zprvu vydává) během jednoho z Valiniiných pravidelných třídních období nepřítomnosti dodává pochybnostem dále na síle a uvrhne Aubretii do ještě hlubšího vnitřního rozkolu.

Dvojče, které neprozrazuje své jméno, se objevuje neupravené a svěruje se Aubretii, že patří k opoziční podzemní skupině a že po ní pátrá tajná policie. Prosí Aubretii o dočasné útočiště a prozrazuje jí, že pravá Aquilegia „byla předána Oddělení mortického příjmu“, kde „doplatila daň v plném výměru“. Maine určuje návštěvnici úlohu vysvětlit neochotné hostitelce onu část pravdy o společenském uspořádání, již totalitní společenství neúnavně potlačuje.

Aquilegiino dvojče potvrzuje, že příběh o přirozeném vyhnutí mužů je „lež“. Muži sice nepochybně vymřeli, ale došlo k tomu následkem umělých zásahů do přirozeného řádu, nikoliv nějakou nevyhnutelnou a morální neutrální katastrofou, jejíž původ by ležel mimo lidské konání. Ve skutečnosti tak „byl muž zničen“. Žena také prozrazuje osud mužských mrtvol, která se stále ještě čas od čas na nějakém odlehlém místě nacházejí: stát je využívá při svém projektu vytvoření umělé mužské gamety s cílem obnovit v lidském druhu sexuální dimorfismus. V poslední době ale prý začínají převažovat hlasy volající po zastavení projektu: Lepší podle nich bude zachovat monosexuální zřízení, z něhož se stalo neporušitelné dogma. Nositelka pravdy říká „Jsme sexuální stvoření, která jsou silou a nepřirozeně nucena žít ve společnosti bez sexu... Vláda se nám to sice snaží vykreslit jako něco normálního, ale ve skutečnosti je to abnormální. Stala se z nás rasa leseb.“ Disidenti podle jejích slov „věří v hodnotu pravdy jako takové“; „zvrácenost je zlem bez ohledu na motiv a stávající podoba společnosti... založená na statistickém vnímání zrození i vraždy a homosexuální morálce, je podle nich zkažená skrzskrz.“

Následující odhalení – totiž že vládnoucí elity svěřují svá rozhodnutí globální síti elektronických mozků – náležejí do žánrové výbavy dobové vědeckofantastické literatury, a pro příběh se dost možná jeví jako nadbytečné. Přesto má i tento detail v Mainiově narativu své metaforické zdůvodnění. Dvojče Aubretii prozrazuje, že pokud bude stávající stav pokračovat „vznikne svět robotů, totožných stvoření jako z tovární linky, omezeného počtu typů, kteří budou slepě a poslušně pracovat podle pokynů neosobní vládnoucí autority.“ Dodává, že už nyní se vláda k občanům chová „jako ke členům rovnice“. Pochopitelně rovnice umělého urychlování na jedné straně – a nucené eutanazie na druhé.

Život, který nemá být horečnou noční můrou, si žádá morálky a podmínkou její přítomnosti zase je „emocionální rovnováha mezi mužem a ženou“. Takto podle Aubretiina protějšku „velká většina žen... prožije své života v organizovaném pokoji a harmonii, když se nikdy nepouští za erotickou hranici hormonů svého vlastního pohlaví... a bez námitek přijímá mortické zákony“. Tvrdí také, že „morálka je důležitější než na lžích a lesbictví postavený mír a stabilita“. Tato prohlášení se nesou v duchu Mainievy nepřímého utvrzení pevného přirozeného řádu v licoměrném využití slova „příroda“ Paní na dřívějším místě příběhu.

Svět za pět tisíc let se podle Maina stane zakrnělým a do sebe obráceným místem, jemuž bude chybět dynamismus a tvořivost stejně palčivě jako sexuálně dimorfické rozmnožování. Když se Aubretia poprvé dozvídá o havarované raketě na severním pólu, připojuje Mainie kousavou historickou poznámku, že „na Zemi nevzlétla a dokonce ani nebyla vyrobena žádná raketa už více než čtyři tisíciletí“, protože „se ženstvu jevílo smysluplnější věnovat zdroje Zemi a jejím obyvatelům a ženské mysli ostatně unikal celý smysl vesmírných cest“. Když se Paní o celé věci baví s Aubretií, označuje vesmírné lety za mužskou úchylku, „sublimaci nevyužité mužné energie“, kdy se „samotný kosmos stal Venušíným pahorkem, který se mužské lidstvo jako celek snažilo dobýt“. Tento proslov dokonale shrnuje feministický diskurz, který hanobí všechny specificky mužské činnosti a kořeny všech skutečných i domnělých společenských problémů nachází v toxické maskulinitě. Znovu a znovu se tak musíme pozastavovat nad předvídavostí autora, který tvořil před více než půl stoletím.

III.

První částí knihy jsem se zabýval tak rozsáhle i proto, že tak živě vykresluje logické, materiální i duchovní důsledky událostí, jež Mainie popisuje ve dvou následujících sekcích knihy. V závěrečné páté části se navíc spolu s postavou Aubretie spisovatel vrací do známých kulís z úvodu knihy, takže čtenář může zblízka sledovat poslední dílek logického řetězu celé Mainovy dějové linky. Symbolický název druhé části knihy „Opice“ odkazuje na iracionalitu a ničivost hédonického pragmatismu v pozici elitního étosu a ukazuje místo této falešné modly v kontextu manažersko-byrokratického řádu, jenž nevyhnutelně vede k odlidštění mužů i žen, přestože své akce ospravedlňuje „veřejným míněním“. To však Mainie pokládá za chiméru a manažerskými reklamními technikami důkladně prefabrikovanou iluzi. (Anti)hrdiny „Opice“ jsou „lidé bez hrudí“ – aby na nich Mainie mohl co nejnázorněji ukázat plytkost moderního Západu – buď zcela posedlí jen svým prostým fungováním a existencí, jako by to snad měl být celý jejich život, nezřízení hédonici nebo patologicky panovační lidé.

Hlavní postavou kapitoly je šéf chemického výzkum pro velký farmaceutický koncern Biochemix, muž středního věku jménem Gorste. E. J. Wassermanová, která už překročila padesátku, zdědila Biochemix od zakladatele společnosti, svého manžela, který zemřel deset let před událostmi románu. Gorsteova žena Anne sehrává negativní a temnou úlohu, která se komplikovaně a fatálně prolíná jeho domácím i pracovním životem. Anne byla před Gorstem provdaná za Drewina, který je však už po smrti, podle všeho vlastní rukou. Drewin a Gorste byli nesmiřitelní profesionální rivalové – jejich soupeření však nabylo na osudové intenzitě teprve, když se Drewin dozvěděl o poměru Anne s Gorstem. Další postavy, Slade, Rhinehart a Ingram, jsou podobně těžko čitelné. V „Muži“, jak si jistě vybavujete, neměli lidé příjmení, jen jména s číslem. V „Opici“ má naopak jen Anne rodné jméno, ostatní Maine nazývá výhradně příjmením, jména Wassermanové redukuje na iniciály. (Že Anne říká Gorsteovi „Phil“ se dozvídáme až na konci příběhu.)

Maine se soustředí na kompartmentalizovanou neosobnost průmyslového koncernu, která předpovídá ryze funkční status osobnosti v „Muži“, jemuž jdou Gorste a ostatní a další naproti tak ochotně, že se sami vzdávají své identity i svědomí, aby tak snáz splynuli s kolektivem.

Titulní opice je subjektem probíhajícího Gorsteova projektu. Dozorčí rada společnosti ho na příkazy Wassermanové pověřila vývojem nového přípravku na potlačení plodnosti. „Dva roky drželi tu opici v kleci a napumpovali do ní asi dva galony estrogenových derivátů“, načež „ji zabili a pitvali“. Při zkoumání vaječnicků pod mikroskopem výzkumníci „nenalezli naprosto žádné známky plodnosti“. Rhinehart, prostředník mezi vědcem Gorstem a dozorčí radou, Gorsteovi říká, že jde o pozitivní vývoj, protože „vedení si žádá výsledky“. Gorste se při rozhovoru se Sladem podivuje nad tím, „jak je možné zpeněžit sterilitu“ a dodává, že to „bude pro marketing tvrdý oříšek“ přimět ženy k tomu dobrovolně se vzdát své hlavní sexuální charakteristiky. Maine zde vplétá do příběhu vrcholnou ironii Gorstova vztahu k jeho práci: Když se Drewin dozvěděl o jeho aférce se svou ženou, pomstil se mu tím, že do jeho laboratorního stolu, u něhož Gorste při práci stával, schoval kus neodstíněného uranu; než to Gorste odhalil, radiace ho učinila sterilním – nebo si to alespoň myslí.

Poté co se Drewin „zabije plynem“, nenahlásí to Gorste na policii, ale zmiňuje se o incidentu před svým doktorem; provinile neříká pravdu ani Anne, která „chce dítě“ – nebo si to alespoň myslí. Studené manželství sice není úplně bez sexu, ten se však stal rutinním a mechanickým, tělesnou a bezduchou záležitostí.

Debaty o Sterilinu svým cynismem připomínají symposium naprostých cyniků. Když tedy Gorste poslouchá kategorická prohlášení z úst Wassermanové, napadá ho: „Působilo to velice podivně – poslouchat ženu, jak zcela otevřeně a neosobně mluví o sterilitě“. Jeden z jejích podřízených z oddělení marketingu říká: „Takovýto produkt musí mít důstojně znějící jméno, které by současně naznačilo jeho funkci, ale zároveň nebylo v žádném ohledu oplzlé nebo přístupné chybnému výkladu“. A dodává, že „antikoncepce je jen polovinou přitažlivosti produktu“, který lze nabízet v ještě pozitivnějším skvěle jako „prostředek k ničím neomezovanému dopřávání si příjemných stránek života“. Wassermanová dává Gorsteovi pokyny: „Tablety musí být snadno polykatelné, nesmí působit ani v nejmenším medicínsky... Třeba se sodovkou“. Přitažlivý by měl být i obal, snad něco jako „dámské pouzdro... krásné,

parfémované, ve tvaru srdce a pozlacené“.

Její rekapitulace pak nápadně připomíná gnostické výlevy: „Sterilin promění celé morální klima naší společnosti... osvobodí ženy z okovů podvědomého strachu z otěhotnění, který odjakživa svazoval jejich vztahy s muži“. Její proroctví o „osvobození žen“ se v Maineoově příběhu ukáže být pravým opakem skutečných důsledků objevu.

Maine se snaží zachytit jednotlivé prvky makro jevu, tedy likvidace mužů, a tak činí biochemickou inovaci (Sterilin) neoddělitelnou od Gorsteho morálně praktické rozpolcenosti, neochoty jednat podle pokynů svědomí a vystoupit proti skupinově organizační mentalitě svých kolegů nebo se vzepřít manipulátorské vůli k moci Wassermanové. Když Gorste podrobil některé jednotlivé aspekty programu vývoje Sterilinu značně bázlivé kritice, měl pocit, že „se nějakým nevyjádřitelným způsobem provinil – prohřešil proti firemní politice“. Wassermanová („rychlých maskulinních pohybů“), která jeho zásadní slabost velice rychle vycítila, svého zaměstnance lehce zastraší a svádí. Maine prodchnul její diskurz sofismem takřka ďábelským. „Morální klima ve společnosti se rychle mění a Sterilin se stane nedílnou součástí vývoje mnohem liberálnější morálky“, říká tak Gorsteovi.

Když se Gorste chabě pokouší bránit apely na svědomí, odpovídá mu Wassermanová nelítostně, že „svědomí je prostá otázka kondicionání“. Hlasem, podle Gorstea „stále nakřáplejším“ velebí Wassermanová Sterilin za jeho moc „oddělit sex od těhotenství“. Dochází ke konzumaci a Gorsteovi je jasné, že „jej využili“. Náhle si uvědomujeme že „v mikroskopických zákoutích opičích vaječníků“ leží „počátek celosvětové masové sterility... prudce se snižující porodnosti... a nezvratného pádu do propasti morálního agnosticizmu“.

Zdrcený Gorste se vrací domů, kde ho Anne šokuje zprávou o tom, že je těhotná. S odkazem na svou předpokládanou neplodnost dává najevo své podezření. „Snad si nemyslíš...“ vyčítá mu Anne, že ji obviňuje ze zrady. „Ani tvůj první manžel si to nemyslel“, odvětví Gorste. Anne následně vyklouzne, že Derwina zabila proto, aby mohla být s Gorstem. Dala mu „do kafe prášky a pak mu strčila hlavu do plynové trouby“. V návalu emocí a uprostřed vzájemného obviňování Gorste Anne ve vzteku zabije. Od svého doktora se v té chvíli dozvídá, že ve skutečnosti neplodný není. „Opice“ končí scénou Gorsta čekajícího na příjezd policie, kterou zavolal; výjevem naprosté morální sterility.

IV.

„Dívka“ doplňuje podrobnosti vývoje příliš pozdě předpovězeného Gorstem v „Opici“: zobrazuje rozvoj čehosi, co bychom mohli nazvat režimem povinné promiskuity a ruku v ruce s ní i policejního státu, jehož prvořadým úkolem je co možná nejvíce skrývat skutečnou situaci; pokles porodnosti a vymizení narození dětí mužského pohlaví. Maine vrací příběh do „Lonu“, tedy Londýna. Hned v úvodním odstavci „obří, ohnivým písmem vyvedená neonová reklama“ neúnavně vyblíkává jméno Sterilinu. Tento neon podle Mainea „byl dominantou Piccadilly Circus a všechny další reklamy kolem něj bledly před jeho jasem“. Vidíme také velkou, ostře osvětlenou „sochu Eróta“, jehož šíp „směřoval přesně na obří nápis Sterilin“. Z náměstí se stalo jedno z hlavních míst, kam se ženy vydávaly „na lov“ stále vzácnějších

mužů. Vypravěče Brada Somera napadá, že se jedná o éru „aplikovaného štěstí“. Tomuto novináři se podaří odhalit část pravdy, a proto se přes četné bariéry cenzury snaží dostat i ke zbytku. Vyhledá úředníci, jíž se svěří ve snaze přesvědčit ji ke spolupráci: „Je to deset let, co se objevily první reklamy na Sterilin... a ve všech zemích, kde probíhá intenzivní marketingová kampaň... se prudce snížila porodnost“; navíc „dochází i ke stále výraznějšímu zhoršování morálních standardů civilizované společnosti“.

Vlády ženám ukládají povinné mateřství a posílají těhotné do středisek, kde je uměle vyvolán porod. Děti jsou pak následně vychovávány v jeslích. Nakonec Somer zjišťuje, že „98 z každé stovky narozených dětí jsou dívky a ... brzy tak dospějeme do stavu, kdy se budou rodit výhradně dívky.“ Z jeho kontaktu se však vyklube policejní agentka, a Somer je neobřadně zatčen a popraven.

„Patriarcha“ vypráví smutný příběh života posledního muže na zemi – a jeho smrti poté, co unikne z antarktické laboratoře, kde ho stát drží jako subjekt experimentů. V „Dítěti“ se Maine znovu vrací do roku 7000 n. l. a na konci kapitoly se čtenář opětovně shledává i s Aubretií. Nejprve nám však autor představuje cytoložku Cordelii a Koralin, laboratorní asistentku. Dvaasedmdesátiletá Cordelia „v plném rozsahu využívala všech dostupných výtvarných technik na poli moderních kosmetických technik“, a proto „na první zblázněný pohled vypadala jako dospívající dívka“. Cordelia dokonale ztělesňuje narcismus a falešné svědomí Maineovy spekulativní lesbiokracie. I když se Cordeliino tělo pyšní mladistvou pružností, „její mysl byla vrásčitá a ztuhlá, napuštěná specializovaným vědecko-technickým věděním a pokroucená do podoby přijatelné soudobou lesbickou společností“. Odtud tedy vychází její prvotní reakce k „té věci v inkubátoru“, uměle vytvořenému dítěti mužského pohlaví, geneticky spřízněného s mrtvým „Mužem“. Ve slově věc cítíme ozvěnu Aubretiiny reakci na při pohledu na mužskou mrtvolu jako na něco *cizího a vzdáleného*.

Když však Paníředitelka oddělení aplikované cytologie a další vědkyně chladně provádí inspekci dítěte, začnou se u Cordelie probouzet emoce: Všimá si „jízlivého podtónu v hlase své nadřízené“ a výzkumnice ji rázem připadají „lhostejné“ – dítě „by pro ně stejně dobře mohlo být poškozeným vzorkem na pod mikroskopem, taková míra zájmu byla patrná v jejich očích“. *Vzorek* – stačí si vzpomenout na tkáň zvířecích vaječníků v „Opici“.

Na závěr svého dlouhého monologu – další chruščovovská tajná řeš, na niž už jsem odkazoval – nařizuje ředitelka svým podřízeným, že „test čtyři-šest-pět je třeba zničit“. Novorozenec v inkubátoru není podle ní nic jiného než „výsledek úspěšného mikrocytologického experimentu“ u něž není „vůbec možno mluvit o lidském statusu“. Pouhá existence dítěte mužského pohlaví podle jejích slov hrozí vyvolat ve společnosti „hysterii“; touto údajnou hrozbou tak ospravedlňuje zničení dítěte. Cordelia spontánně a prudce promlouvá na obranu chlapečka, ale rychle si svůj výlev omlouvá jako právě onen projev „hysterie“, před nímž Ředitelka varovala. Proto bere svou obranu zpět, povinnost provést čin samý však připadá jejím podřízeným. Jedna z nich, Koralin, se sama nabízí ujmout splnění úkolu.

Její ochota je však pouhou zástěrkou – svou smělostí se jí daří dostat „test čtyři-šest-pět“ z prostor laboratoře a s využitím informací získaných od kontaktů v podzemí se Koralin i

s dítětem dostávají do „Birmu“, kde se s úpěnlivou prosbou o pomoc obracejí na Aubretii.

Koralin se snaží Aubretii přesvědčit, že zabít dítě „by znamenalo zhasit veškerou zbývající naději pro naši zvrácenou a neurotickou společnost“. O „syndromu partenogenetické adaptace“ pak říká, že jeho pojmenování „zní jako nějak nemoc – protože přesně to taky je“. Nemoc v konečném účtování smrtelná, pokračuje, „pokud znovu neuvedeme v existenci mužské pohlaví a nevrátíme se k normálnímu způsobu života“. Proto „by se tohle dítě... mohlo stát spasitelem ženstva“. Maine volí slovo „spasitel“ velice pečlivě a upozorňuje jeho prostřednictvím na biblické odkazy v „Muži“. Koralin přirovnává lesbiokracii k čemusi nelidskému, neživému a posedlému smrtí – „laboratořím, pokusům s lidskými embryi, střediskům plodnosti, uměle vyvolané partenogenezi, pěstování lesbictví“ – co si žádá obřadné zničení mnohem více než jen dítěte. „Byl tu i další partenogenetický chlapec“, prozrazuje Aubretii, „zázračné dítě, které považovali za spasitele lidstva“ a které „se taky stát ze všech sil snažil zničit“.

Aby paralela skutečně došla úplně každému, pokračuje Koralin: „Tisíce let už svět čeká na druhého Mesiáše. A když se jej teď konečně dočkal, Aubretie, vláda se ho pokusí zničit ještě předtím, než zničí on ji.“

Všimněme si, že Maine o chlapci nemluví jako o Mesiáši; dítě, v tomto případě mužského pohlaví, je pro něj „jen“ něco vysoce posvátného. Na jeho přežití totiž závisí šance na obrodu přirozeného, pravého řádu. Celou knihu je tudíž možné číst jako jeho rozhodnou obhajobu.

V rozpadajícím se brožovaném vydání Maineova románu od Aceu, z něhož cituji, najdete i následující postskriptum vydavatele: „Během příprav k vydání *Světa bez mužů* jsme v redakci Ace Books zděšeně zaznamenali oznámení z *New York Times* z 16. října 1957, kde se mluvilo o setkání společnosti „plánovaného rodičovství“, jež se mělo věnovat pokrokům při vývoji orálně užívaných ‚syntetických tabletek se steroidy‘, které způsobují krátkodobou sterilitu“. Podle autorů postskripta tato a další zprávy „neočekávaně podtrhují věrohodnost románu Charlese Erica Mainea“. O Maineovi samotném toho příliš nevíme: šlo o pseudonym Davida McIlwaina (1921 – 1981), který za války sloužil v britském letectvu a po ní se stal spisovatelem. Podle dostupných informací vydal 14 románů, z nichž podle obálek většina spadala do žánru sci-fi. (Kromě *Světa bez mužů* jsem žádný z nich nečetl.) Jeho rané dílo *Spaceways* (1953) bylo pod stejným názvem rok po svém vydání zfilmováno.

John Clute a Peter Nichols ve své *Encyklopedii science fiction* z roku 1993 Mainea kvapně odbývají coby „autora průměrných a typicky žánrových děl SF“, který „byl tímto metrem vcelku úspěšný“. Heslo je velice stručné a bez dalších podrobností. Žádnou sekundární literaturu jsem nenašel – pokud jsem tedy něco neopomněl, je k ní tato esej úplně prvním příspěvkem.

Esej Thomase Bertonneaua *World Without Men: The Forgotten Novel of Totalitarian Lesbocracy by Charles Eric Maine* vyšla na stránkách *Brussels Journal* 13. prosince 2017.